

Mattari Plaza

LEKAROZ EDERREAN, AROZTEGIA INFERNU

NAFARROAN EZ DAGO AROZTEGIAK BESTEKO INPAKTU EKOLOGIKOA DUENIK

Joxean Artze 70eko hamarkadaren hasieran Lekarozen, edo egonaldi bat poesia egina: «...leioa ireki nuen / eta emeki emeki / Baztango lurrean / Baztan baitan / Baztan izan nintzen». Ingurumena hondatuko lukeen proiekturik gabeko Lekaroz orduan, arrisku gorrian Baztan gaur egun, Aroztegia proiektua dela kausa: 226 etxebizitzako urbanizazioa, 135 gelako hotela, jatetxea eta 46 hektareako golf zelaia... natura beteko Baztan baitan.

 MIEL A. ELUSTONDO ZALDI ERO

Denbora da Aroztegia jauregia gatazka iturri denetik...

Aspaldi da, bai. Orain baino lehen, Eusko Alderdi Jeltzaleak proiektu bat izan zuen 90eko hamarkadan. Euskal artisten museoa eta piriniar arrazako behien esperimendazio zentroa egiteko asmoa izan zuten. Aroztegian, betiere. Jauregiko maizterrekin solastatu ziren, etxe bana egingo zieten erran zieten, langile hartuko zituztela, soldatapean, baina maizterrek ezetz, orduko gisan nahi zutela jarraitu lanean. Eta ezetz eta ezetz, eta EAjk atzera egin behar izan zuen. Orduko denboran ez nintzen jabetu, baina, gero, batean Guggenheim,

bertzean Txillida-Leku eta horrelako istorioak ikusirik, hobeki konprenitzen ahal da haien helburua.

Zein ziren maizter?

Lekarozen berean bizi da bat, Klemente Garde. Aroztegian bizi izan ziren gardetar horiek, nagusiek saldu zuten arte! Bertzenaz, han jarraituko zuten, nekazaritzan eta abeltzaintzan. Enrike Gracia de Acedo zen Aroztegiako nagusia garai hartan. Donostian bizi zen. Gure aitak Aroztegiako administrari lanak egin zituen, eta hiltzean, ni gazte nintzelarik, neuk hartu nuen ardura. Harreman gutxi izaten nuen Enrikerekin

[Gracia de Acedo], errentak kobratzen zirenean transferentzia egiten nion, berak dirua jaso zuela jakinarazten zidan eta gisakoak.

Hark ez zuen Aroztegia saldu.

Ez, ez zuen beharrik. Ondoren sartu zirenek saldu zuten, Enrikerekin lehengusina batek, erranen nuke. Espinosa de los Monteros dute deitura. Donostian bizi ziren horiek ere. Haien saldu, eta ama-eme batzuek erosi: Maria Dolores Alkorta eta Jose Mari Zelaieta ziren. Orduantxe piztu zen gatazka. Nagusi berriek Aroztegia guztia inguratu zuten, hetsi zituzten bide batzuk... Eta Leka-

HERNANDEZ GARCIA
LARRALDI
TEL. 099 099 00 00

Martin Mari Plaza Lekunberri, 'Mattari'

LEKAROZ, 1958

Irakasle jardun zuen hamabi urtez Baztan Ikastolan, eta, ondoren Psikologia ikasketak eginik, orientatzaile Lekarozko Institutuan. Aldez edo moldez Aroztegiari lotua darma bizia, aitaren egitekoari jarraikiz, errenta kobratzen garai batean, eta are gehiago orain, Lekarozko zinpeko alkate denez gero. Lau garren urtea du zerbitzuan, Aroztegia jauregiko korapilo bihurria auzitegiek inoiz askatuko duten zain. Auzitegiak auzitegi, epailearen erabakiek nekez gozatuko dute zenbait herritarren artean hoztua den giroa. Ezta, higiezin proiektu erraldoia gatzatzen bada, ingurumen kalte izugarria ere.

rozen, eta Baztanen, bideen afera beti da gai korapilatsua, bide publikoak baitira. Oroitzen naiz batzarrak egin zirela, nahiko istilutsuak batzuk. Gero, ama-seme horiek saldu zieten Aroztegia oraingo jabeei: Mercantil Aroztegia zen lehen, eta Palacio de Aroztegia da orain; lehenago, Baltea Desarrollos Inmobiliarios izana da. Izenak ere aldatu baitituzte behin baino gehiagotan! Gaur egun elkarte horretako partaideak zein diren jakiteko ere, beharko zenuke ikerketa taldea osatu, egiaz!

Ez da lan erraza, beraz.

Ez. Baina ikerketa eginez gero, ikusi ahalko genuke horko izenak zein erakundetan ibili diren sartuak, higiezin aferetan beti. Batean elkarte osatu, bertzean desegin, izenak aldatu... oso gauza bitxia. Caixa Galiciak %51ko parte zuen Aroztegia kudeatzen zuen enpresan! Gaur egun ez dakit nola dagoen parte hartze hori. Oraingo kudeatzaile Salvador Urbistondo Arotzare-naren izena aztertu, adibidez, eta ageri da ari dela higiezin enpresa askotan.

Enrike Gracia de Acedoren heriotzaz gero, Aroztegia saldu zutenean piztu zela gatazka esan diguzu...

1995 inguruan, erranen nuke, arestian erran dudana Maria Dolores Alkorta-eta, horko nagusi egin zirenean eta jauregia eta lurak inguratu eta bideak ere hetsi zituztenean. Bide publikoak hetsi zituztelako, batik bat. Elizondoko udalari esku hartzeko eskatu zitzaion, baina ez zuen askorik egin. Bide publikoak hestea ez zitzaion jende askori gustatu, eta hesi batzuk hautsi ziren. Eta salaketak etorri ziren eta hau eta hura. Eta gatazka.

Hurrena, oraingo proiektua etorri zen: 226 etxebizitzako urbanizazioa, nazioarte mailako 135 gelako hotela, goi mailako sukaldaritza jatetxea eta 46 hektarea hartuko lituzkeen bederatziko zuloa golf zelaia.

Hori guztia! Proiektua Nafarroako Gobernuan aurkeztu zutelarik, Miren Meoki zen Lekarozko alkate. Orain sei urte-edo izanen genuen oraingo asmoen berri. Aroztegiaren kudeatzaileek saio informatiboak egin zituzten herrian, baina Lekarozen jendeak ez zuen parte hartu. Lurrak birkalifikatu zituzten eta 226 etxebizitza, golf zelaia, hotela eta hau eta hura egiteko proiektua zen. Etxebizitzak zirela kausa sortu zen gatazka. Arazoa ez da egon ez hotelean, ez golf zelaian, etxebizitzetan baizik, zeren hor ikusi da pelotazo urbanistikoa dela proiektua. Hala ere, Aroztegiakoa ez da pelotazo bakarra, espainiar estatuan leku askotan egin dute hori. Beharrik, leku batzuetan ongi arautu du afera Espainiako Gobernuak, baina kaltea egin ondoren. Ikusia nago Cirueñan.

Cirueñan?

Bai. Errioxan. Santo Domingo de la Calzadatik bertara. Handik pasatu nintzen duela bi urte, udan, Donejakue bidea egiten ari ginela. Hantxe, urbanizazio berri bat, hutsik. Salmenta kartelak ageri ziren etxebizitzetako balkoietan, telefono eta guzti, eta gehienak Gipuzkoakoak ziren. Ingurua, dena txukun-txukun, baina hondatzen, ez baita inor bizi. Horixe da errealitatea, eta Aroztegia egin nahi dutenek ere badakite. Hauen planteamendua da, hitzekoa bederen, ez dituztela etxe guztiak batera egingo, saldu ahala egingo dituztela.

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

DATU PERTSONALEN BABESA
EUROPAKO ARAUTEGIA

Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

© 943 453 588 · www.sigacus.com

aholkukoop
EKOLOGIA HONETARREN LABORATZA

**EKONOMIA SOZIAL
ETA ERALDATZAILEAREN
BIDEAN DOAZENEN
AHOLKULARITZA**

aholku@aholku.eus · 943 005 680
aholku.eus

Etxebizitzak, golfa, hotela... hori guztia egiteko baimenik badute?

Bai, badute. Nafarroako Gobernuak eman die baimena, proiektua udalaz gaindiko plan sektoriala izendatua dutelako. Gobernuaren argudioa da Aroztegiak interes soziala izan dezakeela. [Yolanda] Barcinaren agintaldia akitu baino lehen onartu zuten plana, eta interes sozialekoa dela erranez saldu dute, proiektua ez dela Baztanera mugatzen, Europako proiektzioa duela... Bistan da, maila edo bizimodu goreneko edo altuko pertsonen zuzendua nahi dute. «Europar zenbat aberats baditugu? 300.000? Tira, berrehun, gutxienez, hona erakartzea lortzen badugu, gure helburua lortu dugu». Kalkulu horiek dituzte eginak. Gobernuari iruditzen zaio Aroztegiak, agian, Nafarroako irudia bultzatzen dezakeela atzerrian. Proiektu hau ez da Nafarroara bideratua, Europara baizik. Nafarroaren irudia atzerrian zabaltzea du helburu: ingurune eder eta Lekarozkoa, jendeak gustuko du. Horrela saldu nahi dute: natura, aisialdia, kirola... Balio egokiak izan litezke, proiektuak higiezin negozioa ezkatutako ez balu.

Baztango Udalak ez du hitzik, ahalik?

Bai, badu, baina nafar gobernutik bigarren mailan utzi dute Baztango Udala. Urbanizazio lanak hasten direnean, udalaren baimenak beharko dituzte. Udalak ezin du baimenik ukatu, baina lanen jarraipena egin behar du. Jarraipen batzordea ere sortua dago, eta hori dira udala, enpresa eragilea eta talde politikoak. Bai-

ta Lekarozko zinpeko alkatea ere [Mattari Plaza bera gaur egun], baina nik erran nuen ez nuela batzordean parte hartuko salaketak zeuden bitartean. Zeren bide horixe hartu du enpresak, proiektuaren kontra dagoen jendearen kontrako salaketak jartzea. Baztango aurreko alkatea ere [Garbiñe Elizegi] salatu zuten, proiektuari "pelotazo urbanistiko" deitu ziolako. Oraingo alkatearen kontra ere [Joseba Otondo] jarri zuten salaketa, Elizondoko plaza utzi zuelako proiektuaren kontra akanpada egin zezaten. Espazio publiko zela argudiatu zuten salaketan, alkateak ez zuela hori baimentzen ahal. Baina enpresakoek ere erabili izan dituzte

“

Arazoa ez da egon ez hotelean, ez golf zelaian, etxebizitzetan baizik, zeren hor ikusi da 'pelotazo' urbanistikoa dela proiektua. Aroztegiakoa ez da 'pelotazo' bakarra, espainiar estatuan leku askotan egin dute hori”

espazio publikoak: Lekarozen berean eskola utzi zitzaie proiektua aurkezteko eta hau eta hura. Ahazten zaie espazio publikoa erabiltzen ahal dute la bai proiektuaren alde eta bai kontra daudenek.

Zer giro da Lekarozen, Aroztegia afera hau dela kausa?

Herrian, batzuekin eta besteekin harreman normal bat izatetik, tratu hotza izatera pasatu gara. Horrela definituko nuke egoera. Ez diogu batak bertzeari agurra ukatzen, baina hotza da harremana. Jarri ditugun helegiteek proiektua gibeleratu dute, urteak ere badaramatzagu gatazkan, eta jendea zalantzan jartzen hasia dago proiektua garatzen inoiz hasiko ote diren, oraingo egoera zein den ikusita. Herriko etxe bateko haurrideak inplikatuak dira proiektu honetan, zeren etxeko alaba bat [Salvador Urbistondo] Arozzenarekin ezkondua da, familia hurbilekoak dituzte, eta,

LUR HANDIENA

“Baztanen denik eta lur handienetarikoa da Aroztegia, Zigako Egozkue Jauregiarekin batera. Adibidez, 45 hektarea inguru da Aroztegia, eta kontuan izan behar da, garai batean batz bertze Baztango jendeak bi hektarea eta erdi zeuzkala. Mendialdean lur txikia izaten da, are txikiagoa Baztanen, zeren %85 lur komunala baita hemen. Herri inguruan dagoen lur pribatua, administrazioak noizbait saldua da, diru batzuk eskuratu eta kapital pixka bat izateko”.

ELIZA

“Agiriek garbi diote, Aroztegian ageri den baseliza “propiedad del lugar de Lekaroz” (Lekarozko lekuaren jabetza). Hala ere, Eliza hainbat ondare inmatrikulatzen hasi zelarik, bagenuen beldurra, San Martzial baseliza ere bere izenean paratua ote zuen. Erregistroa aztertu eta ikusi zen apeztexea, seroategia, hainbat baratze, kanposantu zaharra... inmatrikulatu zituela Elizak, baina ez baseliza, ikusirik “Lekarozko lekuarena” zela: Lekarozkoa, eta Lekarozena”.

Azken hitza IKA-MIKA

“Aroztegian bertan ginen argazkiak egiten, udaberriko egun ederrean. Mattari Plaza jauregia, maizter etxea eta baseliza erakusten ari zitzaigun, kanpotik beti. Belaian ginelarik, hantxe orotariko bat etorri, Lekarozko herritik Aroztegiaraino, kilometroko bidea eginik, Plaza eta argazkilaria belaitik irtenaraziz, zakar, baldar, hoska. Laster, Plazaren eta jauregiaren balizko zaintzailearen arteko ika-mika ospina...”.

horrela, erabat aldatu dute Aroztegiako proiektuari buruzko iritzia. Familiakoak dituztela erranez justifikatzen dute jarraera aldatzea. Guk, berriz, garai batean bezala jarraitzen dugu, proiektuaren kontra, gure interesak defendatzen. Horrek giroa txartzea ekarri du.

Gu solasean ari gara eta, bitartean, enpresa bere galgan ari da, lanean atergabe...

Baina lan horren fruiturik ez da ikusten. Nire ustez, egin duten akats handiena, eta larriena, izan da proiektua elkarrizketaren bitartez ez bideratzea. Iruditzen zait proiektua inposatu egin dela. Legala da, legearen arabera, baina inposaketa hutsa. Ez da proiektuaren inguruan eztabaidatzeko fororik izan. Zonaldean bertze proiektu batzuk ere garatu dira, eta jendeak gogo onez onartu ditu, Baztanentzat aberasgarri direla ulertu du, eta ez da arazorik izan. Bi aipatzekotan, BKZ [Bidaso Kultur Zerbitzuak], eta Irisarri Land, kirol eta aisialdi jarduerak naturgunean gauzatzeko proiektuak biak. Jendeak sustatzailen asmoak ezagutu ditu, iritzia eman du, ulertu du... Aroztegia, aldiz, ez du ulertu.

Zergatik ez du baztandarrak Aroztegia proiektua bere egin?

Enpresa horretakoak ez dira altxapeka etorri, baina ez da parte hartzerik izan. Haiek garbi dute helburua, eta da ekonomikoa. Inbertsioa egin dute, eta irabazi behar dituzte. Ez dago bertzerik. Espainiako Estatuan bertze toki batzuetan egin dutena kopia dute Aroztegiaren: lurak birkalifikatu, beren helburua betetzeko. Aroztegiak, bertzalde, inpaktu ikaragarria du ingurunean. Ez da ingurunearekiko ez ingurumenarekiko inolako errespeturik. Nafarroan ez dira gisa honetako kasu aunitz, baina hori dira Ultzamako eta Nafarroako Unibertsitatearen

golf zelaiak, Iruñeko Gorraiz...eta, hala ere, ez dago Aroztegiak besteko inpaktu ekologikoa duen lanik. Horretan bakarra da Aroztegia. Helburua inmobiliarioa da, gogorra da horrela esatea, baina ez du bertze izenik.

Ermita ere afera da...

Bai, hori ere afera da. Aroztegiaren badira hiru eraikin: jauregia bera, maizter etxea, eta San Martzial baseliza. Beraiena dela erran zuten enpresak, eta guk ezetz, Lekarozko herriarena zela. Eta epaitegietan izanak gaituztu, eta epaileak, batzuen eta bertzeen dokumentazioa aztertu, eta erabaki du ez dagoela deus erraterik: ezin erran beraiena denik, baina ezta geurea dugunik ere, ez dugulakotz eskrituratua. Hor ibili gara errekerimenduak aitzin eta gibel, erregistroko agiri guztiak erakutsiz gure aldetik, eta enpresa, berriz, ermitari dagozkion aipamen guztiak desagerraraziz. Hor ibili gara bide judizial eta zibiletan barna. Baztango

Udalak ikerketa batzordea osatu zuten halako batean, ermitaren afera argitze aldera, baina, batzorde hori osatu orduko, enpresak Lekarozko herriaren eta Baztango Udalaren kontrako salaketa paratu zuten, ermita berea zuela erranez. Arestian erran dut: epaileak erabaki zuten Palacio de Aroztegiua enpresak ez duela frogatu ondasun hori, baseliza, berea duela. Eta Lekarozko herriak ere ez duenez erregistroan eskrituratua, ezin frogatu geurea dugula! Dena den, guk ez dugu deus erregistratua: ez herriko plaza, ez frontoia, ez eskola... ez dugu erregistratu beharrik izan ere! Erregistro gatazka hau, uste dut, hasi zen Eliza Nafarroan ondarea bere izenean paratzen hastean. Baseliza inork erregistratzekotan, berriz, Baztango Udalak erregistratu ahal du, baina ez Lekarozko herriak, gaitasun juridikorik ez dugula erraten baitigute epaitegietan. Ez dakit zenbat luzatuko den afera, ezta azken sententzia inoiz ikusiko ote dudana ere. ●

Soziolinguistika aldizkaria

HIZKUNTZA NORMALKUNTZA ETA GLOTOPOLITIKA ALDIZKARIA

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA. / Martin Ugalde K.P. / 20140 - ANDOAIN
 kluster@soziolinguistika.eus / bat@soziolinguistika.eus /
<http://www.soziolinguistika.eus/bat>

BAT 114. NAZIOARTEKO HIZKUNTZEN GARAPEN-LANKIDETZA

BELEN URANGA > Hitzaurre gisa.
 IÑAKI MARTINEZ DE LUNA > Lankidetzaren ikuspegi holistikoa.
 TXEMA ABARRATEGI > Hizkuntza lankidetzaren dimentsio politikoaz. Estatu plurinazional bati eta nazio pluriestatal bati begira.
 JULEN LARRAÑAGA, MIKEL MENDIZABAL, ANDONI BARREÑA > Nasak eta euskaldunak elkarri begira.
 ROSA ELIZBURU > Nasa Yuwe biziberritze prozesua eta hezkuntza.

ARKAITZ ZARRAGA, ANE ORTEGA > Euskal-nasa kooperazioa helduen irakaskuntzaren ardatzean.
 IMANOL MINER > Maoriera, ordezkatzeta eta biziberritzea.

GUREAN ATALA: IÑAKI MARTINEZ DE LUNA ETA PABLO SUBERBIOLA > Hizkuntza-mudantza EAeko ikasleengan

SOZIOLINGUISTIKAREN MUNDUKO LEIHOA.

harpidetu edo oparitu > URTEAN 40 euro

www.soziolinguistika.eus/bat/harpidetza / 943 592 556 / bat@soziolinguistika.eus